

conservationem, qua minus bene conservata, & rem & auctoritatem, quam nunc habet quam maximam, perditurum. Hæ res animum Scipionis incredibili affectore jocunditate, frontem serenavit, intentos deinde milites his verbis, coronâ factâ, ridens in medium traxit: *Putabatis, commilitones, mibi aliter ac vobis visum esse Scipionem facturum? Profectò non rectè sentiebatis. Ego ita vobis persuasum velim, numquam nisi coactum, per immortales Deos, quipiam sine sapienti vestrum omnium consilio tentaturum: Ita mibi ipse vivendum institui, ut omnia sint mibi pericula vobis, salute communia. Quare agite, o socii: quod vobis tentandum, agendumque est, in medio ponite. Ego quod vultis, non minus diligenter, quam libenter equear, & consilium salutare putabo.* His dictis, inclyte Rex, divino quasi homini omnes conclamaverunt: *Tibi uni, o Scipio potestatem omnium nostrum committimus. Tu pater es omnibus, & Imperator. Tibi ovile iuum curæ est, tu jube, tu impera; nos, ut equum est, numquam Scipionis imperium effugiemus.*

Dum hæc aguntur, exercitus Venetorum dissolvitur. Christophorus Tolentinus in agrum Bergomensem, Corneus autem Pontolium, Cæsar Martinengus in Montem-Cla-^m, Guido Rangonus ad Brixiensum montium radices hyematurus dimittitur. Ab altera autem parte eorumdem montium Joannes Comes stationes sibi deputatas petivit. Gaydi Matthaus, scilicet Angeli, cohortis peditum ductor fortissimus, cum Roberto Atheniensi, atque aliis quibusdam centuriis, & Illyricis sagittariis hyemare jussus est; idque factum puto caritate pabulorum. Pazzalæ verò Chiliarche, ac nulli peditum inferiori tam fide, quam virtute & animo, Suncinum, & Urcei novi comittuntur. Gentili Gubernatori custodia Brixie tardita est; Scipioni autem Lonadum Oppidum in inferiore Ripa Benaci, quem Lacum Gardæ ab assistentis Oppidi nomine juniores appellantur, unde Mincius amnis Mantuanus nascitur. Id Brixenses à Senatu Veneto exoravere, propterea quod suspectum habent Ludovicum Mantuanum Principem, quem non parva finitimer pars, sua pro singulari modestia, & virtute, justitia, & liberalitate, ac summa Patris auctoritate amat, immo celebrat & obseruat. Tertio Nonas Decembri allata pecunia per cuiusque Ordinis stipendiarios distributæ sunt. Nonis autem, premissis impedimentis, & eorum præsidii ad stationes, singulis cohortibus pro hibernatione deputatas, Gentilis Brixiam cum Legato agmine deuso se contulit. Scipio cum domestica familia, cumque equitibus mille, peditibus familiaribus quadrigenitis, totidemque sagittariis Lonadum suo ordine ad hyemandum proficiscitur. Alias acies per Oppida vicina distribuit, tametsi permultis militibus comeatus concederit, Patriam, Parentes, Uxores, Liberos, & eos quos caros habent, quoque tueri debent, vifere, vere novo nihilominus reddituris. Lonadi autem cum otiosi essemus, & vitam veterum Imperatorum Scipio veller cognoscere, non minus Literis, quam Armis ea hibernatione indulsumus. Annibal verò Gambara abiens; Cremonam profectus est, inde ut fama erat, Mediolanum magna cum Ci-

A vium pompa, ac militum ovatione. Huc Francorum Regis Raynerii, & Ducis Januensium Oratores ante venerant, ibique Annibalis Mediolanensium Ducis adventum læti morabantur.

Tibertus Brandolinus, Dux quidem, ut ante commemoravi, magnanimus, & Scipioni familiaritate conjunctissimus, accepit ex Annibale itinerantis securitate & tutela, Venetorum regimina defruit, & cum alio stipendiariam conditionem apud pascua Mirandulæ ultra Padum queritabat. Sunt qui id factum virio illi adscribant; sed meo iudicio longè errant, quandoquidem quadraginta dies, & ultra, ut conijcio, liber fuerat à Venetorum stipendio, nec ulla patitione ac fide Senatui obligabatur. Præterea, si culpæ ejus discessisset, impius & inhumans jure optimo haberri posset, cum Patrem jam etate confectum, clarum quidem ac strenuum olim Duce, & pudicam gratissimamque Uxorem, & dulces liberos, sub Venetorum potestate temere deseruisset: quod virtutum meâ quidem sentientia ab illo Duce sapientissimo & humanissimo longè absit. Dicit fortasse quipiam: at de stipendio ejus à Senatu secum diligenter agebatur: quam quidem ob rem bonâ Veneti Senatus venia quærere aliam conditionem debebat. Stipendiarios, & Mercatores, inclyte Rex, pari lege judicandos censeo. Mercatores enim, qui vendere rem suam volunt, venalem illam producunt, emtores multifariam pretium pollicentur. Ille cautus plura pollicenti merces liberat, tametsi cum pluribus de venditione ageretur. Accedit ad hæc, quod si Tibertus cum Annibale apud Cremonam versatur, Senatus tamen conditionem austoritati sua maximè congruentem non abnegat. Quod autem abiens ne unum quidem verbum fecerit, profectò cum liber esset, ne facere quidem tenebatur: quod etiam ne faceret, cum in Regno ac ditione aliena viveret, aliorum exempla tam veterum, quam novorum, astutum hominem commonefaciebant. Sed obsecrabat maximopere Scipionem Senatus, ut eo auctore Tibertus ad ejus stipendia reconduceretur, ratus propter sinceram utriusque amicitiam facilissime fieri posse, tametsi Tibertus Scipionem summa reverentia observaret & coleret.

E Annibal interea ut Ceretum ab hoste servaret, Gambaram reversus Idibus Decembri, novas rationes inventit. Culionem, & Robertum de Sancto Severino, ambos animis & militari scientia præstantes, atque ante alios Sfortiam, eburneum & magnanimum adolescentulum, cui hic honor, & hæc victoria ita concessa est, ut Annibalis felicissimi Imperatoris filium possis agnoscere, cum duabus & viginti cohortibus, ac peditibus octingentis arma capere, & Ceretum versus ingentis celeritate proficisci, ac Castella cum æneis tormentis, tum etiam sagittis, & pugna peditum, & militum expeditorum expugnanda imperat. Eunt, tormenta in bastiras locant; ex tribus vi duas expugnant, diripiunt omnia, sanguine manus & arma fœdantes; qui inventi sunt hostes, partim cedunt, partim se jacunt in Abdus profluentem. Tertia victoris arbitrio conditionem accepit. Proh dedecus ingens, & tor Venetorum Ducum infamia sem-